

UPOMÍNKY NA MŮJ VOJENSKÝ ŽIVOT

VZPOMÍNKY LEGIONÁŘE KARLA PRÁŠILA

UPOMÍNKY NA MŮJ VOJENSKÝ ŽIVOT

VZPOMÍNKY LEGIONÁŘE KARLA PRÁŠILA

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Copyright © Československá obec legionářská, 2020

Cover art © Lukáš Tuma, 2020

Photos © archiv rodiny Prášilů, sbírka ČsOL, VÚA-VHA, 2020

Czech Edition © Československá obec legionářská, Nakladatelství Epoque, Praha 2020

ISBN 978-80-87919-69-9 (Československá obec legionářská)

ISBN 978-80-7557-245-5 (Nakladatelství Epoque)

OBSAH

- Úvod — 11
- Jak válka začala — 15
- Domobranec (Landsturm Rekrut) — 19
- Výcvik v Jaroměři — 22
- V maršce — 29
- Vojenská píseň — 34
- Jedeme do pole — 37
- V poli — 48
- Zajetí – Dlouhý pochod — 83
- Dárnice — 90
- Vlakem do tábora — 96
- Zajatecký tábor — 101
- Stydím se žebrat — 106
- Zlá zima — 115
- Rok 1916 — 122
- Jaro — 135
- Dobrovolník – Přihláška — 142
- Jedeme k našemu vojsku — 148
- U 1. čs. náhradní roty v Kyjevě — 152
- Výcvik — 154
- Kyjev — 162
- Poslanec Dürich — 168
- Příhody při výcviku — 170
- Písně dobrovolníků — 171
- Doprovázíme maršovou rotu — 173
- Nikak něť — 174
- Sjezd v Kyjevě — 176
- Rumunsko vypovědělo válku — 178
- Už nesmím psát domů — 178
- Zřízení Odbočky Národní rady — 179
- Návštěva generála Červinky — 180
- V maršové rotě — 182
- Jedeme do pole — 183
- Okonsko — 185
- Prověrky — 190
- Svěcení praporu — 192
- Rozvědky – Menší Moročno — 196
- První rozvědky — 201
- Složení roty — 203
- Kypjatok — 207
- Život v zemljance — 209
- Knihy — 212

- Rozvědky — 215
- Politická situace — 217
- Rozvědky v zimě — 218
- Ruská únorová revoluce v roce 1917 — 222
- Přísaaha — 231
- Holičem z donucení — 233
- Rozvědky na jaře a fotbal — 235
- Zubařka — 237
- Obrázkáři — 239
- Svátek 330. pluku — 243
- Bratření — 245
- Soustředění 2. pluku — 250
- Jedeme na frontu — 254
- Do zákopů — 257
- Bitva u Zborova — 261
- Znovu do zákopů — 266
- Ústup u Tarnopole — 269
- V nemocnici — 278
- Z nemocnice k záložnímu praporu — 282
- U záložního praporu v Žitomíru — 290
- Dopis sekretářky — 296
- Změny v Rusku — 302
- Placatka — 303
- Petrohrad — 306
- Žitomířské divadlo — 312
- Československý armádní sbor — 314
- Boje v Kyjevě
a poměry na Ukrajině — 315
- Ústavodárné shromáždění — 317
- Brestlitevský mír — 318
- Začátek občanské války — 320
- Naše vojsko částí
francouzské armády — 322
- Odchod z Ukrajiny — 323
- Bachmač — 329
- Penza — 335
- Naše vystoupení — 337
- Zlatoust — 347
- Simbirsk — 355
- Omsk — 359
- Čeljabinsk — 364
- Reorganisace vojska — 367
- U armádního intendanstva — 370
- Politické poměry koncem r. 1918
a počátkem r. 1919 — 371
- Ochrana magistrály — 373
- Sibiřská zima — 374
- Finanční správa — 377
- Angara — 379
- Irkutsk — 381
- Poměry na Sibiři — 389
- Tři sestry — 390
- Návrat domů – Překážky evakuace — 392
- Odjezd z Irkutsku — 395
- Bajkal — 396
- Z rodinné kroniky rodu Prášilů — 398
- Přílohy — 407
- Životopis — 409
- Dokumenty — 428
- Poznámka editora — 440

Vážené sestry, vážení bratři, milí čtenáři,

snazíme se, aby texty v naší edici byly co nejrozmanitější a novými informacemi tak stále přitahovaly zájem vás, čtenářů. Vzpomínky Karla Prášila, které jsou publikovány vůbec poprvé, to v celé míře splňují. Nepřináší totiž jen další popisy průběhu z historie známých událostí, jako jsou bitvy u Zborova či Bachmače, ale zejména nové informace k životu našich legionářů. Prášilovy vzpomínky začínají již službou v rakousko-uherské armádě a okolnostmi jeho zajetí. Přiblížen je také těžký život v zajateckém táboře v Tockoje, vstup do čs. vojska, „lumpárny“ během výcviku v Kyjevě, úsměvné příhody ze služby v Pinských močálech, chaos po bolševické revoluci i schůzky s ruskými děvčaty během služby na Transsibiřské magistrále.

Je velká škoda, že vzpomínky Karla Prášila končí krátce před odjezdem do vlasti, protože jeho pozorovací talent, hluboký zájem o své okolí a vypravěčské nadání by jistě přinesly mnoho nových sdělení a postřehů z legionářské pouti světovými oceány se zastávkami v exotických destinacích. Z té se bohužel dochovaly jen fotografie. Ale i přesto tvoří vzpomínky Karla Prášila velmi cenný příspěvek do historie československých legií a zajímavý přírůstek do stále se rozrůstající legionářské literatury. Věřím, že se vám budou líbit a že se během jejich čtení přenesete do dalekého Ruska v době, kdy se na psaní jeho historie podíleli také naši stateční vojáci.

*plk. v. v. MUDr. Pavel Budinský, Ph.D.
předseda Československé obce legionářské*

Milí čtenáři,

dovolte mi, abych vás přivítal u čtení Upomínek na vojenský život mého dědečka Karla Prášila. Ač jsem ho osobně neměl možnost poznat (zemřel pět let před mým narozením v roce 1978), o jeho veselé povaze a zajímavém životě jsem leccos slychával už jako dítě. Prý dobře a rád vyprávěl anekdoty a některé z nich se v naší rodině vyprávějí dodnes. Také jsem věděl, že byl ve válce. Jako kluci jsme si hráli s šavlemi, které si s sebou přivezl z Ruska, a taky se nám moc líbily odznaky a knoflíky ze staré uniformy a vojenská čepice.

O tom, co v těžkých válečných letech prožil, se nějak nemluvílo. Teprve až po smrti babičky Jaroslavy v roce 1988 mamka v zaprášených krabicích na půdě objevila množství knih, písemností, fotografií a také složky na stroji psaných textů na různá témata: Upomínky na můj vojenský život, Jak začala II. světová válka, Rodinná kronika rodu Prášilů. Mamka si složky zběžně prolistovala a zase je pečlivě uložila. Uběhlo dalších 10 let, než se mi dědečkovy zápisky dostaly do rukou. To už jsem studoval na gymnáziu, a protože jsem zoufale hledal téma na referát do dějepisu, mamku napadlo, že bych mohl čerpat „z vlastních zdrojů“. Snesli jsme krabice z půdy a začali pozorně pročítat.

Osud dědečka provedl soukolím první světové války, zajetím, vstupem do československého vojska – pozdějších legií, revolučními boji v Rusku a dlouhou cestou do vlasti, kam se vrátil až po pěti letech. Svě příhody si poznamenával do různých zápisníků, ze kterých pak pro rodinu čtivou formou zpracoval své vidění událostí. Všechny ty vzdálené historické milníky se najednou očima přímého účastníka zdály uvěřitelnější. Úplně mě překvapilo, jak se i ve válečném prostředí

život lidí sestává z naprosto přirozených malých radostí, leckdy i vtipných příhod, a hlavně přátelství mezi bratříčky, kteří společně vyrazili vstříc osudu. Když jsem si pročítal, jak dědeček reagoval ve stresových situacích, co se mu honilo v hlavě, když se připravovali k boji, čemu věřil a čemu zase nevěřil, uvědomil jsem si, jak jsme si blízcí, jako by vše, čím si prošel, bylo součástí i mě samotného.

O možnosti vydat dědečkovy vzpomínky knižně jsme uvažovali mnoho let. Přišlo nám, že události a příběhy lidí, kteří svým dílem přispěli k vytvoření samostatného státu Československa, by neměly zůstat zapomenuty v zaprášených krabicích. Proto děkuji Československé obci legionářské za jejich vydání v knižní podobě a věřím, že vás, milí čtenáři, dědečkovy Upomínky zaujmou tak jako před lety mně.

Petr Prášil
vnuč Karla Prášila

Úvod

Někdy při rozhovoru vzpomenu si na nějakou historku ze svého mládí. Manželku i syna Káju takové historky zajímají a říkají: „Tati, napiš to!“

Letos máme tuhou zimu, jsou silné mrazy a země je pokryta dost silnou vrstvou sněhu. Venku se nedá pracovat, a proto píši. Žijeme v době velkého přehodnocování hodnot, proto snad někdo někdy zalistuje v těchto poznámkách, aby si ověřil, jak jsme my, přímí účastníci, viděli konec rozpadající se rakousko-uherské monarchie i konec carského Ruska. Jak jsme prožívali revoluční léta, kdy se v základech otrásaly velké státy a v bojích i utrpení se rodila samostatnost a svoboda našeho národa.

Podkladem je mi deníček, který jsem psal od počátku své vojenské služby v březnu 1915. Pravidelně jsem si dělal poznámky po celou dobu v rakouské armádě i v zajetí. Méně pravidelně jsem psal poznámky v legiích, pokud jsme byli na frontě proti armádám německé a rakouské. Tam bylo nebezpečí, že budou pronásledováni rodiče i sourozenci moji i příbuzní bratři, o nichž bych v deníčku psal, v případě, že by se dostal deníček do rukou rakouské armády. Pro Rakousko jsme byli velezrádci i vlastizrádci, za to byla pro nás šibenice a za naši činnost hrozilo pronásledování také příbuzným. Poznámky z rakouské armády jsou psány před půl stoletím, velmi drobným písmem inkoustovou tužkou, takže při čtení jsem si musel pomáhat lupou. Někde jsou poznámky jen heslovité, náznakové, neboť na delší poznámky nebylo na frontě vždy dost času a je samozřejmé, že nebylo vhodné podrobně vypisovat myšlenky nepřátelské Rakousku.

Snažil jsem se v deníčku vyčíst a napsat co nejvěrněji to, co tehdy devatenáctiletý voják viděl a cítil a co prožíval. Ponechal jsem také původní nadpis *Upomínky na můj vojenský život...* Své poznámky jsem připojoval jen tam, kde to bylo nutné v zájmu jasnosti, k vysvětlení různých okolností, které by dnešnímu čtenáři byly nesrozumitelné. Týká se to také zvláštní rakouské vojenské

česko-německé češtiny. Při čtení těch starých poznámek vybavují se mi ovšem i některé situace tak živě, jako bych je prožil nedávno. Silných dojmů, které se navždy nesmazatelně vrývají do paměti, bylo přece hodně. Čtu-li jména tehdejších kamarádů, vidím svým duševním zrakem jejich tváře, jejich charakteristické pohyby, vzpomínám na jejich způsob mluvy apod.

Dvěma věcem je v deníčku z rakouské armády věnováno hodně poznámek, a to touze po zajetí a jídlu. Vysvětlení je snadné.

Náš národ nebyl tehdy plnoprávný a český voják musel jít do války z donucení, proti své vůli a s vědomím, že vítězství Rakouska by znamenalo vlastně porážku našeho národa. Již od nejtělejšího mládí jsme byli vychováni doma i ve škole v protirakouském i protihabsburském smýšlení i v nenávisti proti Němcům, našim utiskovatelům v otázkách národních i na poli hospodářském. Odpor vyvrcholil, když naši lidé byli za války hnáni proti Srbům, které jsme tak milovali a obdivovali za balkánské války (1910–1912), a proti Rusům, které jsme ve svém idealistickém rusofilství považovali za své nejbližší bratry a ochránce. Vždyť jsme tak rádi a s nadšením zpívali „Rus je s námi, kdo proti nám, toho Perun (někdy také Francouz) smete“. Otevřený boj doma proti Rakousku nebyl tehdy možný a proti ruské armádě jsme bojovat nechtěli, proto zůstávalo jediné východisko – zběhnout z rakouské armády k Rusům.

Pokud jde o jídlo. V létě roku 1915 ruská armáda stále ustupovala a vedla ústupové boje. Armáda německá a rakouská ji stále pronásledovaly a kdykoli se Rusové snažili zastavit útočníky, byly podnikány prudké útoky, aby ruská armáda byla nucena dále ustupovat. Rusové při ústupu odvezli všechno, co se dalo jíst, a co nestačili odvézt, spálili. Tak musela rakouská armáda dovážet zásoby až ze zemí rakouské monarchie. K tomu měla jen některé železnice, pokud si je nevyhradila pro sebe německá armáda a které Rusové při ústupu také ničili. Pak tu byli koně, kteří se však pro zásobování na takové vzdálenosti nehodili. Proto byla rakouská armáda potravinami špatně zásobována (lidi, zbraně a náboje měly při dopravě přednost) a tak vojáci byli věčně hladoví, jen zřídka se dosyta najedli. Za stálých bojů se život vojáků počítal od dneška do zítřka, nikdo nevěděl, co s ním bude zítra nebo za hodinu. Hlad je nutil, aby neustále mysleli na jídlo, aby stále hledali něco, čím by žaludek na chvíli uspokojili. O výsledky bojů se nezajímali, velká většina věřila v porážku Německa a Rakouska a snažili se jí všemožně uspíšit. Hlavními starostmi jejich proto bylo zachovat si v bojích život, shánět jídlo a v deštivých a studených dnech také nocleh.

Zajetí bylo pro nás velké zklamání, hned v prvních dnech jsme vystřízli-
věli z toho našeho hejslovanství a pochopili jsme, že jen K. Havlíček Borovský
a T. G. Masaryk správně psali o poměrech v carské říši. Nevědomost prosté-
ho lidu, špatná organizace, korupce, lajdáctví i jiné zlořády, to byly skutečnosti,
na které jsme všude naráželi. O Čechách a jiných menších národech kromě Srbů
nikdo nic nevěděl. Když jsme mluvili o slovanském bratrství, tvářili se Rusové
nechápat, až za chvíli řekli „Aha, vy jste pravoslavní, že?“

Náš zajatecký tábor byl jedním z nejhorších v Rusku, proto by nebylo správné
považovat hrozný život zajatců v tomto táboře za typický pro ruské zajatce.
Domnívám se, že většina zajatců žila v Rusku dost slušně. My jsme měli smů-
lu. Pověstný byl také tábor v Troicku, který snad byl ještě horší, a pak nešťastní
zajatci, kteří stavěli severní dráhu do Murmaně. O té železnici se říkalo, že je
postavena na kostech zajatců.

Legie, legionáři – tento název vznikl asi v roce 1919, když byl v naší repub-
lice vydáván tzv. zákon legionářský. My jsme jej neznali. Byli jsme dobrovolníci
a naše vojsko dobrovolnické, zpočátku české a později československé. Podobně
jako zápisky z předchozích dob, jsou zápisky a vzpomínky z tohoto období drob-
né epizody prostých lidí, kteří šli znovu na frontu dobrovolně bojovat, poněvadž
to považovali za svou samozřejmou povinnost. Nepovažovali se nikdy za hrdiny
a neradi slyšeli, když je tak někdo nazýval, ať již upřímně, nebo s nějakým faleš-
ným záměrem. Vždy byli rozhodnuti obětovat všechno pro dosažení národních
cílů, pro vlastní vojsko i pro bratra. Bylo to jedinečné bratrstvo, které mohlo
vzniknout jen za těch zvláštních poměrů, bratrstvo, jakých historie mnoho nepo-
znala. Mnoho bylo nezištné obětavosti pro celek. Vzpomínám na jeden případ.
Při ústupu z Ukrajiny získal jeden bráška, pěšák, tehdy velmi vzácné věci, a to
lahvičku vodky a bochník chleba. Jistě se těšil na hody s bratry, a přece tyto
dobroty vyměnil s ruským vojákem za optické zařízení od děla. Těžký kovový
předmět nosil pak na zádech tak dlouho, až jsme se setkali s našimi dělostřelci,
aby jim radostně mohl darovat součástku, kterou tolik postrádali, poněvadž ruští
vojáci tenkrát takové věci od děl odmontovali, a když je omrzely, tak je někde
pohodili.

Odborná pojednání o bitvách a politických událostech napsali již odborníci
na podkladě úředních dokumentů. Drobné příhody veselé i smutné z mého zá-
pisníku mohou být rubem těchto pojednání a ukázat, jak žili a smýšleli lidé, ty
drobné součástky velkého aparátu, který vedl bitvy a vytvářel politické události.

Tak je třeba se dívat na tyto prosté zápisky, které mají jistě dost nedostatků, pokud jde o formu i obsah, a nehledat snad v nich nějakou snahu nebo pokus o literární dílo.

JAK VÁLKA ZAČALA

Dne 28. června 1914 byla v Chocni hospodářská výstava v údolí zvaném „Peliny“. Vystavován byl dobytek, drobné domácí zvířectvo, zemědělské plodiny i stroje, byly tam také různé jiné exponáty, jaké bývají na takových výstavách. Nescházely ovšem ani různé zábavní podniky. Poněvadž byl krásný letní den, shromáždilo se tu mnoho lidí z celého okolí. Údolím zněla hudba, zpěv, hovor a smích. Když jsem odpoledne procházel výstavou s přáteli Haškovicem a Pluhařem, sdělil nám důvěrně náš známý úředník z okresního hejtmanství ve Vysokém Mýtě, že okresní hejtmán dostal telegram o zavraždění arcivévody Ferdinanda, následníka trůnu rakousko-uherské monarchie.¹ Zároveň byl nařízen přísný smutek, který se vztahoval i na výstavu. Proto hejtmán nařídil, aby zpráva byla utajena a vyhlášena až pozdě večer tak, aby výstava a její pořadatelé nebyli poškozeni.

Noviny v příštích dnech přinášely podrobné zprávy o atentátu v Sarajevu, o smrti Ferdinanda a jeho manželky, rozené hraběnky Chotkové. Úředně projevovaný zármutek nad ztrátou následníka naši lidé nesdíleli, ba naopak netajili se s uspokojením, poněvadž Ferdinand byl velmi neoblíbený. Bylo známo, že je despotický a přítelem německého císaře Viléma, s nímž na nedávných honech na Konopišti sjednával protislovanskou, a tedy i protičeskou politiku.

Zpočátku se mluvilo jen o zavraždění následníka, později se však dávala vina Srbsku, kde prý byl atentát připravován. Útoky proti Srbsku se stále stupňovaly a vznikalo tak napětí s otázkou – bude válka? Panovala domněnka, že za života císaře Františka Josefa I. válka nebude. Císař prý válku nechce, bojí se jí. Vídeň však příliš harašila šavlí. Dojde-li k válce, omezí se jen na Rakousko-Uhersko a Srbsko? Nebylo pochybnosti, že za Srbsko se postaví Rusko. A co budou dělat ostatní velmoci, zejména Německo? Evropské velmoci byly rozděleny do dvou

¹ Atentát na Františka Ferdinanda d'Este a jeho manželku Žofii Chotkovou byl spáchán v tehdy rakousko-uherském Sarajevu 28. června 1914.

skupin, jednak to byl tzv. Trojspolek – Německo, Rakouska a Itálie, jednak Trojdohoda – Rusko, Francie a Velká Británie.

Všední život byl zdánlivě normální, lidé však netajili své znepokojení a starosti. Nikdo nechtěl válku, zejména ne proti bratrským Srbům, jejichž hrdinství jsme tak obdivovali v balkánské válce, a také ne proti Rusům, které jsme považovali za své bratry a spojence.

Ve mně se všechno bouřilo při pomyšlení, že bych měl jít bojovat proti Srbům nebo Rusům a nepokrytě jsem to dával najevo. Jednou jsem řekl p. účetnímu Baštovi, že mě nikdo nepřinutí, abych bojoval proti bratrům Slovanům. Ten však velmi ochladil mou horkou osmnáctiletou hlavu. Řekl mi: „Milý Karlíčku, to nebude tak jednoduché, zpředu do vás budou střílet Srbové nebo Rusové a za vámi budou Němci. Nepůjdete-li kupředu, budou do vás Němci střílet zezadu.“ Pan Bašta byl starší, rozumný a zkušený muž, nadporučík v záloze rakouského dělostřelectva a měl zajisté pravdu.

Napětí vyvrcholilo, když Rakousko dalo Srbsku ultimátum, na které mělo odpovědět do půlnoci 25. července. Podmínky ultimáta byly velmi těžké, aby je Srbsko nemohlo přijmout, neboť by to znamenalo jeho plnou kapitulaci. Byla to sobota, a tak jsem odpoledne jel na kole k rodičům. Dělníci i ostatní u nás doma věřili, že válka nebude, a proto se mi vysmáli, když jsem řekl, že asi válka bude.

V neděli 26. července asi v osm hodin ráno někdo u nás oznámil, že na vrátech v hospodě u Nejtků je mobilisační plakát. Ihned jsem tam běžel. Mobilisační vyhláška ve formě plakátu, černý tisk na žlutém papíře (rakouské barvy – černý orel v zlatém poli) začínala slovy „Mým národům“. Dále císař pán oznamoval vyhlášení války a nařizoval mobilisaci mnoha ročníků vojáků v záloze do 24 hodin. Plakáty tedy byly včas připraveny a ti, kteří se mi včera smáli, teď balí své věci za pláče žen a dětí. Je krásný slunečný den, svátek sv. Anny, v Chroustovicích a na Lhotě je pouť. Byl jsem na poutovém obědě u Hašků v Chroustovicích. Nálada jako o pohřbu, neboť švagr Hašek musí také na vojnu. Těším sestru Marii. „Neplač, ti starší se z toho dostanou, ale odneseme to my mladí.“ Splnilo se to. Hašek po nějaké době v dílnách ve Vídni a jiných místech se vrátil domů a já až za dva roky po skončení války.

V pondělí časně ráno jsem jel na kole do Mýta. Na cestě mě několikrát zastavily vojenské hlídky. Neměl jsem u sebe žádné osobní doklady, ale na záškodníka jsem asi nevypadal, a tak jsem se do města dostal ovšem se značným zpožděním. Mýto vypadalo jako velký vojenský tábor, všude plno vojáků, někteří táhli

ze skladů vojenské vozy se stejnokroji, výstrojí a výzbrojí. Po ulicích se potulovalo mnoho mobilisovaných záložníků v občanském oděvu s uzlíky v ruce, snažili se dostat do přeplněných hostinců, sedali na chodníky a někteří na chodníku také spali. V Mýtě byly tři pluky a teď, když se sem najednou nahrnulo tolik záložníků, nestačily je vojenské přejímací komise přejímat.

Hašek se ubytoval u mne a občas se šel podívat, jaký nával je u jeho přejímací komise. Na vojnu se příliš netlačil. Zástup se mu zdál dost veliký, a tak odešel domů do Chroustovic. Po dvou dnech se přišel opět podívat na práci komise a zas odešel domů. Teprve asi po týdnu se postavil před komisi už asi poslední. Nadali mu, ale vyhrál to. Všechny útvary pro pole i strážní službu měly plné počty lidí, a tak ho zaměstnali v krejčovské dílně.

Tak začala válka mezi Rakouskem a Srbskem. Postupně se přidávaly jiné státy, a to Rusko, Německo, Francie a Velká Británie. Jen Itálie nesplnila spojevecký závazek Trojspolku a prohlásila se neutrální. Z místní války se stala válka světovou, v níž si mocnosti vyřizovaly své účty a tak atentát v Sarajevu se stal jen záminkou, a nikoli příčinou války. Ve Vídni a jiných německých městech byly nadšené demonstrace pro válku, ale u nás byl zármutek, klení a zatinání pěstí.

Vojáci z Mýta postupně odcházeli, zpravidla v noci, bez nadšení, doprovázeni slzami a nářky žen a dětí. Brzo se někteří vraceli jako ranění a vyprávěli, že domobranecký prapor, organisovaný v Mýtě, s jehož příslušníky jsme se často setkávali, byl téměř celý zničen. Rakouská armáda postupovala jako na cvičišti v míru. Rusové po zkušenostech z rusko-japonské války používali lopatek k dělení ochranných zákopů. Místní generál od zeměbrany byl dán do pense hned po prvních bojích. Mezi prvními raněnými byl i můj bratranec František Rychtařík ze Srubů. Přes bochník chleba si sám prostřelil dlaň levé ruky, zranění stále jítřil, aby mu vydrželo co nejdéle. Také prolil krev pro císaře pána, jako mnoho jiných. V Mýtě v nemocnici byli čeští lékaři a ti také nespěchali vrátit hrdiny zase na frontu do boje.

Práce v zemědělství i v průmyslu vázly pro nedostatek mužů. V provozu zůstaly jen podniky důležité pro válku. Další muži byli postupně oblékáni do vojenských kabátů. Úspěchy rakouské armády nebyly skvělé ani v Srbsku, ani v Rusku. Častěji jsme četli v novinách, že „Naše udatná armáda se odpoutala od nepřítele (ustoupila)“. Takové zprávy byly vítané a byly na ně dělány vtipy. Například u uzenáře místo „nářezu“ (směs nakrájených různých druhů salámů) si kupující objednával „odpoutání“ a místo „taliánů“ si objednával „neutrálý“ nebo „spojence“.

Měli jsme v Mýtě také velezradu. Na záchodku v parku u Pražské brány byly jako na každém takovém místě různé nápisy. Po vypuknutí války se přizpůsobila záchodková literatura době. Objevily se tu německé nápisy jako: Každý výstřel jeden Rus, sláva Německu, pryč s Ruskem apod. Jednou se tam však objevil český nápis tohoto znění: Pryč s Rakouskem, ať žije Rusko. To ovšem vyvolalo rozruch. Orgánové bezpečnosti záchodek zabednili a hledali viníka, ovšem marně. Po městě se šířila zpráva, že záchodek se dopustil velezrady, proto přijedou dělostřelci z Hradce Králové a záchodek rozstřílí. Bylo z toho hodně smíchu. Po čase se na aféru zapomnělo a záchodek byl po odstranění závadného nápisu znovu otevřen. Tyto historky snad postačí k ilustraci nálady našich lidí a jejich poměru k Rakousku i k válce.

První měsíce války ubíhaly, nesplnily se naděje, že válka bude krátká. Nesplnilo se ani proroctví německého císaře Viléma: „Vojáci, než spadne listí ze stromů, vrátíte se ke svým rodinám.“ Přišel podzim a zima a k mrtvým a raněným vojákům přibývali vojáci omrzlí. Můj starší bratr Josef byl od září neznámý, mnohý můj známý byl mrtev. Starší kamarádi byli již na vojně a teď už byla řada na mě. Kdy?

Portrét Karla Prášila z roku 1914.

DOMOBRANEC (LANDSTURM REKRUT)

Dostal jsem povolání, abych se dostavil 1. března 1915 k odvodu, který se konal ve Vysokém Mýtě v hostinci „Na střelnici“ u Pražské brány. Bylo mi devatenáct let, byl jsem dobře urostlý, měřil jsem přes 170 cm a vážil asi 70 kg, proto byl odvod rychlý. Když mě poddůstojník změřil, postavil jsem se v Adamově rouchu před odvodní komisi, tam mi řekli čelem vzad, jste zdráv? A byl jsem odveden. Čekali jsme, až bude proveden odvod celé naší skupiny a pak byla první naše vojenská přísaha. Ze začátku to bylo veselé. Byli mezi námi dva hodně opilí branci a ty nás tak dobře bavili, že se zdálo, že ani k přísaze nedojde. Teprve když je odvedli a zavřeli, mohli jsme přikročit k přísaze. Byla to podívaná na ty naše hochy. Krčili ruce i prsty, někteří pohybovali jen rty bez zvuku, aby „jako“ přísahali a při tom nepřísahali. Neuvědomili si, že přísaha násilím vynucená je stejně neplatná. Důstojníci – Češi se spokojili s tou tichou přísahou, konečně pro zapsání do spisů o provedené přísaze to také stačilo, předpis byl splněn.

Tak jsem se stal domobrancem. Podle rakouského branného zákona šli muži k normálnímu odvodu po dosažení 21 let. Za války však mohli být povinně odvedeni i mladší do tzv. domobrany (Landsturm), která směla být použita k bojům jen na území vlastního státu. Císař vypověděl válku, parlament nezasedal, někteří čeští poslanci byli uvězněni, první z nich hned při mobilisaci Kľofáč z Dobříkova u Vys. Mýta, předseda strany Národně socialistické. Všechna moc přešla na císaře a jeho vládu, proč by si zatěžovali hlavu nějakými detaily v branném zákoně. Těm hochům to mohlo být také jedno, kde padnou za císaře pána a zda padnou jako řádní vojáci nebo jen jako domobranci. Mezi sebou si domobranci říkali, že je císař pán povolal na vřpomoc.

Dalších čtrnáct dní uběhlo, přípravy na vojnu skončeny a v posledních dnech jsem se rozloučil se známými. Dne 15. března časně ráno mne čekalo tklivé rozloučení s rodiči a sestrou Aneřkou (Alois byl v Radnicích). Matka i sestra mne objímaly, plakaly a nařikaly, jako bych šel na popravu. Otec neplakal, jeho obličej

byl však zachmuřený a zarmoucený a zdálo se mi, že v jeho očích vidím nejen žal, ale i nenávisť k těm, kteří mu berou druhého syna. První už se stal obětí války. Ani já jsem neplakal. Srdce mi však mohlo puknout bolestí, když jsem viděl ten zármutek rodičů a sestry. Skoro násilně jsem se vymanil z objetí žen a rázně vykročil do tmavého, studeného březnového rána. Šel jsem do Mýta do svého bytu, kde jsem měl v černém dřevěném vojenském kufříku složeny věci. Rozloučil jsem se i tam se známými a šel do kasáren bývalého 98. pěšího pluku (u silnice k Litomyšli). Kufřík mě tam dovezl domovník Hromádka na dvoukolovém vozíku. Můj kufřík byl hodně těžký. Měl jsem tam prádlo, čistící a toaletní potřeby, příkrývku, psací a jídelní potřeby a kromě toho několik lahví koňaku, jeden celý kus uherského salámu a čokoládu. Měl jsem tam také dýmku, kterou mi daroval otec, poněvadž každý řádný voják prý musí mít fajfku.

Nás v kasárnách sepisovali a dali nám oběd. Jinak jsme chodili po dvoře, sedali na své kufírky, seznamovali se vzájemně, a tak ubíjeli ten dlouhý den. K večeru byl odchod na nádraží vzdálené skoro dva kilometry. Těžko jsem vlekl ten svůj kufr, neboť jsem nebyl zvyklý nosit taková těžká zavazadla. Povšiml si mne však jeden mládenec a velmi ochotně se nabídl, že můj kufřík ponese. Uvítal jsem to s radostí. Odhadl jsem mládence na kočího od sedláka a on zas podle mého pěkného oblečení asi usoudil, že mám peníze, kterých zase on měl asi málo. Sám měl jen malý balíček, v novinách asi zabalené jedno prádlo. Hodil si můj kufřík na rameno a už jsme vesele pochodovali na nádraží. Myslím, že jsem mládence nezklamal, a tak jsme byli spokojeni oba.

Naložili nás do vagónů pro dobytek, zvenku vrata dobře zavřeli a brzy jsme odjeli k Chocni a přes Pardubice, Hradec Králové do Jaroměře. Někteří naši spolucestující naříkali na žízeň. Ze všech vagónů se ozýval křik, kopání i bouchání do dveří a volání, dejte nám vodu! Vrata se však neotvírala, a tak jsme s tím hlukem a žízní dojeli v noci do Jaroměře.

Druhý a třetí den byla presentace (lékařská prohlídka a přejímání branců), načež jsme odjeli do Smiřic nad Labem. Tam jsme prodělali první, čtyřnedělní základní vojenský výcvik. Ubytování jsme byli v pivovare na slavnících na humně, kde se nakličuje ječmen. Celkem jsme byli s ubytováním spokojeni, jenom jsme považovali za nedůstojné pro mladé muže zametání, mytí a podobné práce, které obvykle obstarávají ženy. Stejnokroje pro nás neměli, a tak jsme chodili v občanských oděvech, což bylo velmi příjemné, neboť jsme snadno mizeli mezi místním obyvatelstvem.